

Homilie van paus Benedictus XVI bij gelegenheid van de zaligverklaring van de Dienaar Gods Johannes Paulus II

Sint Pietersplein, zondag 1 mei 2011

Geliefde broeders en zusters,

Zes jaar geleden bevonden wij ons op dit plein voor de begrafenis van paus Johannes Paulus II. Diep was het verdriet om het verlies, maar nog groter was het gevoel van een geweldige genade die Rome en de hele wereld omvatte: de genade die als het ware de vrucht was van het hele leven van mijn geliefde voorganger, en in het bijzonder van zijn getuigenis in het lijden. Al op die dag werden wij de geur van zijn heiligheid gewaar en het volk Gods heeft op vele wijzen zijn verering voor hem getoond. Daarom heb ik gewild dat met inachtneming van de normen van de Kerk zijn zaligverklaringsproces redelijk snel voortgang kon vinden. En nu is de lang verwachte dag gekomen: Johannes Paulus II is zalig!

Ik wil u allen van harte groeten, die voor deze gelukkige gelegenheid in zo groten getale vanuit alle delen van de wereld in Rome bent samengekomen, heren kardinalen, patriarchen van de oosterse katholieke Kerken, medebroeders in het bischopsambt en het priesterschap, officiële delegaties, ambassadeurs en burgerlijke autoriteiten, godgewijde mannen en vrouwen en leken gelovigen, en ik breid deze groet uit tot allen die met ons zijn verenigd via radio en televisie.

Deze zondag is de tweede zondag van Pasen, die de zalige Johannes Paulus II heeft genoemd naar de Goddelijke Barmhartig-

heid. Daarom is deze datum gekozen voor de huidige viering, omdat mijn voorganger door het plan van de Voorzienigheid precies op de vigilie van dit feest is overleden. Bovendien is het vandaag de eerste dag van de maand mei, de Mariamaand; en het is ook de gedachtenis van Sint Jozef, de arbeider. Deze elementen verrijken ons gebed en zijn ons, die nog pelgrims zijn in tijd en ruimte, tot steun, terwijl er in de hemel feest is onder engelen en heiligen! En toch is er één God, en één Christus de Heer, die als een brug hemel en aarde verbindt, en wij voelen ons op dit ogenblik meer dan ooit nabij, als nemen wij deel aan de hemelse liturgie.

“Zalig die niet gezien en toch geloofd hebben” (Joh. 20, 29). In het evangelie van vandaag spreekt Jezus deze zaligspreking uit: de zaligspreking van het geloof. Zij treft ons in het bijzonder, omdat wij nu juist bijeen zijn om een zaligverklaring te vieren, en nog meer, omdat vandaag een paus is zalig verklaard, een opvolger van Petrus, geroepen om de broeders en zusters te bevestigen in het geloof. Johannes Paulus II is zalig om zijn sterk en edelmoedig, apostolisch geloof. En onmiddellijk herinneren wij ons die andere zaligspreking: “Zalig zijt gij Simon, zoon van Jona, want niet vlees en bloed hebben u dit geopenbaard, maar mijn Vader die in de hemel is” (Mat. 16,17). Wat heeft de hemelse Vader aan Simon geopenbaard? Dat Jezus de Christus is, de Zoon van de levende God. Om dit geloof wordt Simon ‘Petrus’, de rots waarop Jezus zijn Kerk kan bouwen. De eeuwige zaligheid van Johannes Paulus II, die de Kerk vandaag met vreugde verkondigt, past geheel binnen deze woorden van Christus: “Zalig zijt gij Simon” en “Zalig die niet gezien en toch geloofd hebben”. De zaligheid van het geloof, die ook Johannes Paulus II van God de Vader geschonken heeft gekregen voor de opbouw van de Kerk van Christus.

Maar onze gedachten gaan uit naar een andere zaligspreking die in het evangelie aan alle andere voorafgaat. Het is die van de Maagd Maria, de Moeder van de Verlosser. Tot haar die zojuist Jezus in haar schoot heeft ontvangen, zegt de heilige Elisabeth: “Zalig zij die geloofd heeft, dat tot vervulling zal komen wat haar vanwege de Heer gezegd is” (Luc. 1,45). De zaligheid van het geloof heeft haar model in Maria en wij allen zijn verheugd dat de zaligverklaring van Johannes

Paulus II plaatsvindt op de eerste dag van de Mariamaand, onder de moederlijke blik van haar die met haar geloof het geloof van de apostelen ondersteunde en voortdurend het geloof ondersteunt van hun opvolgers, vooral van hen die zijn geroepen tot de stoel van Petrus. Maria komt in de verhalen over de verrijzenis van Christus niet voor, maar haar aanwezigheid is als het ware overal verborgen: zij is de Moeder aan wie Jezus ieder van zijn leerlingen en heel de gemeenschap heeft toevertrouwd. Wij merken in het bijzonder hierbij op dat de daadwerkelijke en moederlijke aanwezigheid van Maria door de heilige Johannes en de heilige Lucas wordt opgetekend in de teksten die voorafgaan aan die van het evangelie van vandaag en de eerste lezing: in het verhaal over de dood van Jezus, waar Maria verschijnt aan de voet van het kruis (vgl. Joh. 19,25) en aan het begin van de *Handelingen van de apostelen*, die haar laten zien te midden van de leerlingen die in gebed bijeen zijn in de zaal van het Laatste Avondmaal (vgl. Hand. 1,14).

Ook de tweede lezing van vandaag spreekt ons over het geloof, en het is nu juist de heilige Petrus die vol geestelijk enthousiasme schrijft, wanneer hij de pasgedoopten wijst op de redenen van hun hoop en hun vreugde. Ik wil graag opmerken dat Petrus in deze passage aan het begin van zijn *Eerste brief* niet de gebiedende wijs gebruikt, maar de aantonnende. Hij schrijft immers: “Dan zult gij juichen”, en: “Hem hebt gij lief zonder Hem ooit gezien te hebben. In Hem gelooft gij, ofschoon gij Hem ook nu niet ziet. Hoe onuitsprekelijk, hoe hemels zal uw vreugde zijn, als gij het einddoel van uw geloof, de redding van uw ziel, bereikt” (1 Petr. 8-9). Alles staat in de aantonnende wijs, omdat er een nieuwe

werkelijkheid is, tot stand gebracht door de verrijzenis van Christus, een werkelijkheid die toegankelijk is voor het geloof. “Het is de Heer, die dit heeft gedaan, een wonder voor onze ogen”, zegt de Psalm (118,23), de ogen van het geloof.

Geliefde broeders en zusters, vandaag straalt de geliefde en vereerde figuur van Johannes Paulus II voor onze ogen, in het volle geestelijke licht van de verrezen Christus. Vandaag voegt zijn naam zich bij de schare heiligen en zaligen die hij gedurende de bijna 27 jaar van zijn pontificaat heilig- en zalig heeft verklaard, waarbij hij met nadruk herinnerde aan de universele roeping tot een hoge mate van christelijk leven, tot heiligheid, zoals de constitutie van het concilie *Lumen gentium* zegt. Alle leden van het volk Gods – bisschoppen, priesters, diakens, lekengevolgen, mannelijke en vrouwelijke religieuzen – wij zijn op weg naar het hemels vaderland, waarheen ons de Maagd Maria is voorgedaan, die op een bijzondere en volmaakte wijze is verbonden met het mysterie van Christus en van de Kerk. Karol Wojtyla heeft, eerst als hulpbisschop en vervolgens als aartsbisschop van Krakau, aan het *Tweede Vaticaanse Concilie* deelgenomen en wist goed dat het opdragen van het laatste hoofdstuk van het document over de Kerk aan Maria betekende haar voor iedere christen en heel de Kerk tot beeld en model van heiligheid te maken. Deze theologische visie is het die de zalige Johannes Paulus II als jonge man heeft ontdekt en vervolgens gedurende zijn hele leven heeft bewaard en verdiept. Een visie die wordt samengevat in het bijbelse beeld van Christus aan het kruis met naast zich zijn moeder Maria. Een beeld dat in het evangelie van Johannes (19,25-27) is te vinden en is hernomen in het bisschoppelijk en ver-

volgens pauselijk wapen van Karol Wojtyla: een gouden kruis, een M, rechts-onder en het motto ‘*Totus tuus*’, dat overeenkomt met de beroemde uitdrukking van Louis Marie Grignon de Montfort en dat voor Karol Wojtyla een fundamenteel principe van zijn leven was geworden: “*Totus tuus ego sum et omnia mea tua sunt. Accipio Te in mea omnia: praebe mihi cor tuum, Maria*” – “Ik ben geheel de uwe en alles wat van mij is, is van u. Ik beschouw u als mijn alles. Geef mij uw hart, o Maria” (*Tractaat over de ware devotie tot de Heilige Maagd*”, nr. 266).

In zijn Testament schreef de nieuwe zalige: “Toen het conclaaf van kardinalen op 16 oktober 1978 Johannes Paulus II koos, zei de primaat van Polen, Stefan Wyszynski, mij: ‘De opdracht van de nieuwe paus zal zijn om de Kerk in het derde millennium binnen te leiden.’” En Johannes Paulus II voegde eraan toe: “Ik wil opnieuw mijn dank aan de heilige Geest uitspreken voor de grote gave van het Tweede Vaticaanse Concilie, waaraan ik, samen met de gehele Kerk – en bovenal het gehele Bisschoppencollege – veel verplicht ben. Ik ben ervan overtuigd dat nog lange tijd nieuwe generaties gebruik zullen maken van de rijkdom die dit Concilie de 20ste eeuw heeft geschonken. Als een bisschop, die vanaf de eerste tot de laatste dag aan deze conciliaire gebeurtenis deelnam, wens ik dit grote patrimonium toe te vertrouwen aan degenen die het nu en in de toekomst zullen verwezenlijken. Van mijn kant dank ik de eeuwige Herder die mij toestond deze zeer grote zaak te mogen dienen gedurende al de jaren van mijn pontificaat.”

En wat is deze zaak? Het is dezelfde die Johannes Paulus II heeft uitgesproken bij zijn eerste plechtige mis op het Sint Pietersplein met de gedenkwaardige

woorden: “Weest niet bang! Integendeel, opent wijd de deuren voor Christus!” Wat de pas gekozen paus aan allen vroeg, heeft hij zelf als eerste gedaan: hij heeft de maatschappij, de cultuur, de politieke en economische systemen voor Christus geopend door met de kracht van een gigant – een kracht die hij kreeg van God – een tendens om te buigen die onomkeerbaar kon lijken.

Met zijn getuigenis van geloof, liefde en apostolische moed, gepaard gaande met een grote menselijke lading, heeft deze voorbeeldige zoon van de Poolse natie de christenen van heel de wereld geholpen om geen angst te hebben zich christen te noemen, tot de Kerk te behoren, over het evangelie te spreken. In één woord: hij heeft ons geholpen geen angst te hebben voor de waarheid, omdat de waarheid een waarborg is voor de vrijheid.

Om het nog eens kort te zeggen: Hij heeft ons weer de kracht gegeven om te geloven in Christus, omdat Christus de *Redemptor hominis*, de Verlosser van de mens is: het thema van zijn eerste encycliciek en de leidraad van alle andere.

Toen Karol Wojtyla de troon van Petrus besteeg, bracht hij zijn diepdoordachte denken over de confrontatie tussen marxisme en christendom met zich mee, dat was gebaseerd op de mens. Zijn boodschap was: de mens is de weg van de Kerk en Christus is de weg van de mens. Met deze boodschap, die de grote erfenis van het Tweede Vaticaans Concilie is en van zijn ‘stuurman’, de dienaar Gods Paulus VI, heeft Johannes Paulus II het volk geleid en de drempel van het derde millennium doen overgaan, die hij juist dankzij Christus ‘drempel van de hoop’ heeft kunnen noemen. Ja, door middel van de lange weg van voorbereiding op

het Grote Jubileum heeft hij het christendom een vernieuwde oriëntatie op de toekomst gegeven, de toekomst van God, die de geschiedenis overstijgt, maar toch inwerkt op de geschiedenis. Die hoopvolle verwachtingen, die in zekere zin aan het marxisme en de ideologie van de vooruitgang waren overgelaten, heeft hij op legitieme wijze opgeëist voor het christendom door aan alle verwachtingen het ware gezicht van de hoop terug te geven. Deze moeten we in de geschiedenis waarmaken in een ‘adventsgeest’, in ons persoonlijk en gemeenschappelijk bestaan, gericht op Christus. Zo’n bestaan vervult de mens ten volle en maakt zijn verwachtingen van gerechtigheid en vrede waar.

Tenslotte zou ik God ook willen danken voor de persoonlijke ervaring die Hij mij heeft gegund om lang samen te werken met de zalige paus Johannes Paulus II. Ik had eerder al de gelegenheid gehad om hem te leren kennen en te waarderen, maar vanaf 1982, toen hij mij naar Rome riep als prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer, heb ik hem gedurende 23 jaar nabij kunnen zijn en heb ik zijn persoon steeds meer kunnen gaan hoogachten. Mijn dienstwerk werd ondersteund door zijn geestelijke diepgang, de rijkdom van zijn inzichten. Het voorbeeld van zijn gebed heeft mij altijd getroffen en gesticht: hij ging geheel op in de ontmoeting met God, ook temidden van de vele verplichtingen van zijn ambt. En dan zijn getuigenis in het lijden: de Heer heeft hem langzamerhand van alles ontdaan, maar hij is altijd een ‘rots’ gebleven, zoals Christus het heeft gewild. Zijn grote nederigheid, geworteld in de innige vereniging met Christus, heeft het hem mogelijk gemaakt de Kerk te blijven leiden en de wereld een nog welsprekendere boodschap te geven juist in de tijd dat

zijn fysieke krachten minder werden. Zo heeft hij op bijzondere wijze de roeping van iedere priester en bisschop verwezenlijkt: geheel één worden met de Jezus die hij dagelijks in de Kerk ontvangt en aanbiedt.

Zalig gij, geliefde paus Johannes Paulus II, omdat gij hebt geloofd! Blijf – zo bidden wij u – vanuit de hemel het geloof van het volk Gods ondersteunen. Gij hebt ons zo dikwijls op dit plein vanuit het paleis gezegend. Wij bidden u vandaag: Heilige Vader zegen ons! Amen.

Benedictus XVI

© Copyright 2011 – Libreria Editrice Vaticana / Secretariaat RK Kerk in Nederland

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers